

Uporaba računalnikov v dijaških domovih Severno Primorske regije

The Use of the Computers in the Boarding Schools in the Region of North Primorska

Ivica Čermelj

Dijaški dom Škofijske gimnazije Vipava, Slovenija
ivica.cermelj@guest.arnes.si

Povzetek

Računalniki tudi v dijaških domovih predstavljajo vse pomembnejši element za uspešno in kakovostno osebno in strokovno delo dijakov, ki bivajo v dijaškem domu. Pričujoči strokovni članek predstavlja vlogo računalnikov in kapacitete računalnikov v dijaških domovih severno primorske regije, obenem pa tudi možnosti, kako jih dijaki lahko koristijo. Ob koncu pa avtorica navaja priložnosti, kako bi računalnike lahko še bolj izkoristili za vzgojno-izobraževalno delo dijakov.

Ključne besede: vzgojitelj, računalnik, dijaški dom

Abstract

Computers in boarding schools as well as anywhere else represent a more and more important element for a successful and quality personal and professional work of the pupils who stay in the boarding school. The present article deals with the use of the computers and its capacity in the region of the North-Primorska, at the same time there are also listed the possibilities how to use the computer. At the end the author tells how the computers could be used even better in the educational institutions for the better work of the pupils.

Keywords: educator, computer, boarding school

1. Uvod

Dijaški domovi so zavodi, v katerih so začasno – za čas trajanja šolanja – nastanjeni dijaki in dijakinje srednjih šol, ki nimajo stalnega prebivališča v kraju šolanja. V šolskem letu 2007/08 je takšnih dijaških domov 40; v njih prebiva skupno 6200 dijakov (Jeram, 2008).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije za leto 2006 je imelo 65% gospodinjstev osebne računalnike, od tega jih je imelo kar 54% dostop do interneta. Kar je za nas pomembnejše, pa so podatki, ki se nanašajo na srednje šole. Leta 2005 je bilo po statističnih podatkih 10,7 % računalnika na 100 dijakov, pokritost z internetom pa je bila 100 % (Tehovnik, 2008)

2. vloga računalnika v dijaškem domu

Ministrstvo za šolstvo in šport je začelo opremljati dijaške domove z računalniki in pripadajočo tehnologijo v devetdesetih letih dvajsetega stoletja. Organizirani so bili tečaji, kjer so se lahko vzgojitelji seznanili z računalniki. Namen teh tečajev je bil usposobiti vzgojitelje, da bi obvladali vsaj osnovno delo z računalniki, ki so postajali nepogrešljivi pri vsakdanjem delu. Pričakovalo se je tudi, da bi bili vzgojitelji usposobljeni za pomoč dijakom pri vsakodnevnem delu z računalniki. Do neke mere je bilo to realizirano, vendar je treba vedeti, da so v dijaške domove začeli prihajati dijaki z zelo dobrim znanjem računalništva, saj so imeli možnost dela na računalnikih že v osnovnih šolah in učitelje, ki so bili usposobljeni za poučevanje osnov računalništva. To je bil tudi čas, ko je imelo vedno več družin računalnike in so otroci pridobivali računalniške spretnosti preko računalniških igr in dela za šolo (Dečman Dobrnjič, O., Černetič, M., 2005).

Sprva so bile po dijaških domovih organizirane učilnice z majhnim številom računalnikov, nekaj so jih dobili od Ministrstva za šolstvo in šport, dodatne pa so si domovi oskrbeli glede na lastne finančne možnosti. Na začetku so dijaki uporabljali računalnike pod vodstvom oz. pod nadzorom vzgojitelja za uro ali dve na dan, pozneje so se pokazale potrebe po celodnevni uporabi. Kako je v dijaških domovih danes?

Med mnogimi vlogami, ki jih je računalnik uspešno zasedel v vzgoji in izobraževanju, so za potrebe dijaških domov pomembne predvsem tri vloge (Tehovnik, 2008):

- *vloga informacijskega vira*: enciklopedije, slovarji, bibliografije, tematske mape, terminatorji, planerji, sistemi projektnega menedžmenta ipd. so na področju organizacije informacij in znanja že dodobra izpodrinili tradicionalne »trde« podlage.
- *vloga komunikacijske podpore*: na pohodu so aktivni komunikacijski sistemi, ki znajo upoštevati navade in interese uporabnikov (intranet, portal itd.)
- *vloga učnega okolja*: simulacija laboratorija, online učilnice, virtualna knjižnica, virtualni muzej, virtualni človeški organizem itd. se v izobraževanju že na široko uporabljajo.

Domače in tuje raziskave mladih kažejo na trend premikanja pristočasnih aktivnosti v virtualno polje s pomočjo uporabe in koriščenja elektronskih medijskih sredstev. V prvi vrsti gre za koriščenje računalnika in televizije in njihovih klonov (Fištravec, 2008). Ker imajo dijaki v dijaških domovih poleg učnih ur tudi prosti čas, vidim tu možnost uporabe sodobne informacijske komunikacijske tehnologije.

3. opremljenost z računalniki v dijaških domovih

Računalniki predstavljajo dijakom možnost osebnega in strokovnega izpopolnjevanja. Glede na to, da čas med tednom preživijo v dijaškem domu, se morajo dijaški domovi zavedati, da je izpopolnjevanje iz naslova tega vira v veliki meri povezano s številom razpoložljivih računalnikov v dijaških domovih.

Računalniki postajajo vse pomembnejši element tudi v učnem procesu in dijaki jih potrebujejo za mnoge šolske obveznosti. Pri tem pa je pomembna vloga vzgojitelja, da dijaki čas uporabijo za šolske obveznosti, kadar je to potrebno.

3.1. RAZISKOVALNI DEL

3.1.1. Raziskovalni problem

Predmet te raziskave je stanje računalniških kapacitet v dijaških domovih severno primorske regije ter možnosti njihove uporabe za osebni in strokovni razvoj.

3.1.2. Raziskovalna hipoteza

Pred izvedbo raziskave sem postavila naslednjo hipotezo:

»Dijaki v dijaških domovih severno primorske regije imajo možnost uporabe računalnikov.«

3.1.3. Vzorec

Anketo sem izvedla v 8 dijaških domovih severno primorske regije, kar predstavlja 100% vseh dijaških domov omenjene regije. Glede na odstotek menim, da je vzorec reprezentativen.

3.1.4. Metode, tehnike in instrument raziskave

Pri izvedbi raziskave sem kot metodo za raziskovanje uporabila anketiranje, kot instrument raziskave pa telefonski razgovor. Opravila sem neformalne telefonske razgovore z vzgojitelji severno primorske regije in na ta način pridobila splošno mnenje o uporabi računalnikov – neuradni podatki.

Raziskovalno delo je potekalo na naslednji način:

- proučevanje ustrezne literature, definicija ožjega problema,
- določitev ključnih vprašanj za telefonsko anketiranje,
- izvedba telefonskega anketiranja, obdelava podatkov in interpretacija rezultatov.

Telefonski razgovor je vseboval zgolj dve ključni vprašanji:

- Kakšne računalniške kapacitete so v vašem dijaškem domu?
- Kdaj imajo dijaki možnost uporabe računalnikov? Na kakšen način? Za kakšne namene?

3.1.5. Ugotovitve

Splošna ugotovitev izvedene raziskave kaže, da je izbira dejavnosti pestra in raznolika in da je v vseh anketiranih dijaških domovih vključena tudi ponudba uporabe računalnikov. V nadaljevanju je predstavljena ponudba anketiranih dijaških domov severno primorske regije:

Dijaški dom	Uporaba računalnikov
Dijaški dom Nova Gorica	Tri učilnice: ena za predavanja, ena za fante, ena mini za dekleta. Mentorji so le organizatorji morebitnih popravil. Pri <u>dekletih</u> je 6 računalnikov v učilnici, odprta je od 7.00 do 22.00, če imajo šolske obveznosti, povezane z delom na računalniku, lahko tudi daljši čas. En računalnik je nameščen še v učilnici. Pri <u>fantih</u> je 12 računalnikov v učilnici, urnik se spreminja, načeloma pa jih imajo možnost uporabljati eno uro na dan, več pa po dogovoru. Dijaki imajo možnost uporabe treh računalnikov še v knjižnici dve uri na dan. Možnost brezžičnega interneta je pri študentih, v pritličju, v avli prvega nadstropja pri fantih. Možnost uporabe tiskalnika je v knjižnici in v obeh učilnicah.
Srednja gozdarska in lesarska šola, Dijaški dom Postojna	V računalniški učilnici imajo 18 računalnikov, ki so vsak dan dve uri na voljo dijakom, ob prisotnosti vzgojitelja. Če imajo dijaki šolske obveznosti (seminarske naloge) matični vzgojitelj v vzgojni skupini organizira delo tako, da je prisoten v učilnici s celotno vzgojno skupino.
Srednja šola Venon Pilon in dom učencev, Ajdovščina	Na razpolago imajo tri računalnike za dijake. Uporabljajo jih lahko od 18.00 do 21.00. Vsak dijak ima možnost uporabe računalnika pol ure dnevno, največ 2 X tedensko, le izjemoma lahko tudi več, in sicer v prostem času. Dijaki imajo dostop do interneta, nimajo pa povezave s tiskalnikom.
Srednja poklicna in tehniška kmetijsko živilska šola, Dijaški dom Šempeter	5 računalnikov je namenjenih dijakom, in sicer trije v računalniški sobi za osebno uporabo in dva v knjižnici, zgolj za šolske obveznosti. Dijaki imajo možnost tiskanja v vzgojiteljski sobi, kar izvedejo vzgojitelji.
Dijaški dom Tolmin	Na razpolago imajo le en računalnik, tiskanje pa izvedejo vzgojitelji. Dijaki imajo možnost povezave z internetom, uporabljajo ga lahko v prostem času do 22. ure, med učno uro pa zgolj za šolske obveznosti.
Dijaški dom Portorož	V dijaškem domu imajo 10 računalnikov, osem je namenjenih študentom, dva pa dijakom. Uporabniki imajo možnost dostopa do interneta. Računalnik lahko uporabljajo po končanem pouku v šoli do odhoda k nočnemu počitku.
Dijaški dom Koper	Vsaka vzgojna skupina ima računalnik.
Srednja gostinska in turistična šola, Dijaški dom Izola	Za računalnike sta odgovorna dva vzgojitelja, dijaki imajo na voljo 8 računalnikov z dostopom do interneta. Tiskanje izvede vzgojitelj v zbornici. Računalnike lahko uporabljajo od 14.00 do 22.00.
Dijaški dom škofijske gimnazije Vipava	V računalniški učilnici je 9 računalnikov, dostop do tiskalnika in interneta. Dijaki imajo možnost uporabe računalnikov od zaključka pouka do 21.45 – v času učnih ur le za šolske obveznosti.

Na osnovi rezultatov izvedene ankete lahko povzamem, da imajo dijaki v vseh anketiranih dijaških domovih možnost uporabe računalnikov, tako da na osnovi pridobljenih podatkov lahko sprejem predlagano hipotezo:

»Dijaki v dijaških domovih severno primorske regije imajo možnost uporabe računalnikov.«

Ob koncu anketiranja sem v neformalnem delu telefonskega pogovora z anketiranimi pridobila še nekaj informacij, in sicer:

- število računalnikov se v dijaških domovih iz leta v leto povečuje;
- ob »kritičnih dneh«, ko so potrebe po računalnikih največje, pa jih je kljub povečanih kapacitetah še vedno premalo;
- nekateri dijaki imajo v dijaškem domu svoj prenosni računalnik ter ga uporabljajo za šolske obveznosti kot tudi za sprostitev;
- po mnenju anketiranih vzgojiteljev v severno-primorski regiji ni organiziranega kakovostnega računalniškega krožka. V dijaških domovih so sicer vzgojitelji mentorji računalniške učilnice, vendar brez ustreznega strokovnega znanja, da bi dijakom lahko posredovali nova znanja – dostikrat imajo dijaki več znanja kot vzgojitelji mentorji.

Po podatkih, ki jih imam iz obdobja, ko sem bila še vodja študijske skupine severno primorske regije (1999–2003), pa lahko povzamem, da je bila izobrazba vzgojiteljev zelo pisana. In prav tu vidim nove priložnosti organizacije dejavnosti. Organizirali bi lahko (Collin, S., 1995):

- dejavnosti, ki so *rezultat povezave računalništva in informatike* s posameznimi predmetnimi področji (računalništvo in kemija, fizika, tehnika, matematika, jeziki ...),
- dejavnosti, ki so ozko vezane na področje računalništva (izdelava programov in dodatne strokovne opreme),
- dejavnosti, ki vključujejo uporabo multimedijskih zmožnosti računalnika (zvok, animacija, video),
- dejavnosti, ki vključujejo uporabo programov za predstavitve (npr. powerpoint),
- izdelava domače spletne strani in njeno vzdrževanje,
- računalniško-uslužnostne dejavnosti.

Pod vodstvom mentorja bi dijaki imeli možnost vključevanja v projektno delo na spletu, tako v okviru domačih kot tujih projektov. Ena izmed možnosti je tudi poliformno projektno delo (posameznik ali skupina izvajajo različne projekte) ali pa uniformno projektno delo, kjer imajo vsi iste interese, torej bi vsi udeleženci izvajali en sam projekt. Pri tej izvedbi bi si porazdelili naloge in obveznosti, ki bi bile stalne, ali bi se pa dogovorili za sistem izmenjave.

V dijaških domovih, kjer je organiziran foto krožek dijaki za fotografiranje uporabljajo digitalne fotoaparate, ki nudijo številne možnosti računalniške obdelave fotografije. Kjer imajo dijaški domovi prostor za programsko in strojno opremo, imajo dijaki možnost izdelave računalniških animiranih filmov, videofilmov, domskih filmov z uporabo računalniško podprte avdiotehnike.

Kljub temu da v dijaških domovih ni organiziranih kakovostnih računalniških krožkov, pa so med dijaki tudi taki z veliko znanja na tem področju, ki ga z veseljem prenašajo med svoje vrstnike in tudi vzgojitelje. Naj naštejemo le nekaj področij, kjer so aktivno vključeni:

1. pri obdelavi tekstov (priprava dopisov, plakatov ali izdelava glasil),
2. delo s preglednicami (priprava, obdelava, prikaz poletnih, letnih rezultatov dela),
3. obdelava podatkov (podatki o učencih, odsotnosti, uspehi na tekmovanjih, pomoč sošolcem),
4. izdelava in vzdrževanje domskih spletnih strani,
5. domska knjižnica (vnos in obdelava knjižničnega gradiva, izposoja, opomini).

4. Zaključek

Izziv za pripravo tega članka je bilo vprašanje, kakšna je prisotnost računalnikov v dijaških domovih. S pomočjo podatkov, ki sem jih pridobila z anketiranjem dijaških domov na Primorskem, lahko sklepam, da imajo dijaki možnost uporabe računalnikov, obstajajo pa številne možnosti za večjo izkoriščenost teh kapacitet, še posebej tam, kjer imajo dijaki časovno omejen dostop do računalnikov, pri čemer je potrebno stremeti k temu, da mladi svoj prosti čas namenijo tudi drugim oblikam sprostitve.

Če želimo vzgojitelji pomagati mladim na področju računalništva, je najprej potrebno ponuditi strokovno pomoč vzgojiteljem. Organizirana izvedba seminarjev s tega področja, vsaj za mentorje računalniških učilnic, če ne za vse vzgojitelje, bi omogočila večjo tovrstno »pismenost«. Žalosti pa dejstvo, da v dijaških domovih še vedno najdemo vzgojitelje, ki se nočejo naučiti osnov računalništva. Osebnostno menim, da je tovrstno znanje nujno za strokovne sodelavce z univerzitetno izobrazbo.

»Od nas je odvisno, ali predmet koristno uporabimo – ali pa tudi ne ...« In ta misel velja tudi za računalnike. Lahko so vzgojiteljem in dijakom v pomoč pri njihovem delu, lahko pa zavirajo njihov intelektualen in telesni razvoj, če jih dijaki uporabljajo za nekoristno preživljanje prostega časa. Od srca privoščim mladim, da bi jim računalnik predstavljal koristen pripomoček pri njihovem osebnem in strokovnem razvoju, preostali prosti čas pa bi znali zdravo preživeti v naravi in športu v družbi s svojimi vrstniki ... in tudi tu smo jim vzgojitelji lahko vzgled ...

Literatura

1. Collin, S. (1995): Kako deluje multimedija, DZS, Ljubljana
2. Dečman Dobrnjič, O. (2002): Kako vodeni doživljajo vodenje, Koper: Skupnost dijaških domov Slovenije
3. Dečman Dobrnjič, O., Černetič, M. (2005): Informacijska tehnologija v dijaških domovih, Organizacija, Letnik 38, št. 8, str. 404-409, Moderna organizacija, Kranj
4. Dečman Dobrnjič, O. (2008): Vzgojitelji in izobraževanje – Raziskava v slovenskih dijaških domovih, v II. mednarodni kongres dijaških domov, Modeli vzgoje v globalni družbi, Ljubljana, 17. In 18.4. 2008 [elektronski vir], Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: Društvo vzgojiteljev Slovenije

5. Fištravec, A., Klanjšek, R., Naterer, A., Kirbiš, A. (2008): Virtualizacija prostega časa mladih, v II. mednarodni kongres dijaških domov, Modeli vzgoje v globalni družbi, Ljubljana, 17. in 18.4. 2008 [elektronski vir], Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: Društvo vzgojiteljev Slovenije
6. Gerlič, I. (2008): Interesne dejavnosti računalništva v domovih: stanja in možnosti, v II. mednarodni kongres dijaških domov, Modeli vzgoje v globalni družbi, Ljubljana, 17. in 18. 4. 2008 [elektronski vir], Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: Društvo vzgojiteljev Slovenije
7. Jeram, B. (2008). Razvoj informacijske tehnologije v dijaških domovih Slovenije, v II. mednarodni kongres dijaških domov, Modeli vzgoje v globalni družbi, Ljubljana, 17. in 18. 4. 2008 [elektronski vir], Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: Društvo vzgojiteljev Slovenije
8. Mohorčič, G. (2008): Spletne učilnice kot podpora razvoju kurikuluma, v II. mednarodni kongres dijaških domov, Modeli vzgoje v globalni družbi, Ljubljana, 17. in 18.4. 2008 [elektronski vir], Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: Društvo vzgojiteljev Slovenije
9. Tehovnik, F. (2008): Opremljenost dijaškega doma Ivana Cankarja z informacijsko tehnologijo, ki je na voljo izključno dijakom Slovenije, v II. mednarodni kongres dijaških domov, Modeli vzgoje v globalni družbi, Ljubljana, 17. in 18. 4. 2008 [elektronski vir], Ljubljana: Zavod RS za šolstvo: Društvo vzgojiteljev Slovenije